

SEG ROZVOJ REGIONŮ 1

text přednášky 4

EU - GENEZE, REGIONÁLNÍ POLITIKA (KONCEPCE, NÁSTROJE, AKTÉŘI)

Ekonomický rozvoj a regionální disparity

Jak již bylo řečeno regionální rozvoj může být měřen pomocí nejrůznějších ukazatelů (HDP, nezaměstnanost, příjmy, sektorová struktura HDP, cena pracovní síly, intenzita investic apod). Zkoumáme-li Evropskou regionální scénu dle HDP, vidíme, že nejvyšší hodnoty okolo 150% unijního průměru jsou dosahovány v plošně menších metropolitních regionech Bruselu, Brém, Hamburku, Londýna či Ille de France. Tyto oblasti reprezentují evropské jádro.

Oblast mezi jihovýchodní Anglií táhnoucí se přes Belgii, západní oblasti Německa až po území severní Itálie, vytváří tzv. sekundární neboli vnější jádro s HDP mezi 100 – 150% průměru.

Vnitřní periferie jsou charakterizovány HDP v intervalu od 80 do 50% průměru a tvoří je oblasti Severního Irska, Irska, Španělska, Portugalska či jižní Itálie.

Méně než 50% unijního průměru je ve značné části Řecka, či ve východních spolkových zemích s výjimkou Berlína. Jde o tzv. vnější periferie.

Regionální vzorec nezaměstnanosti je takřka inverzní vůči HDP. Nejvyšší míry jsou zaznamenávány především v relativně rurálních oblastech – Španělsko, Irsko, jižní Itálie – s chybějící průmyslovou základnou. Střední úrovně nezaměstnanosti se vyskytují v centrální Itálii, Severním Irsku, Skotsku, větším Londýně, Severní Francii a Belgii. Příčinami je kombinované působení faktorů counter-urbanizace a de-industrializace. Nízká nezaměstnanost je typická pro severní Itálii, Německo a překvapivě i Portugalsko či Řecko.

Náklady na umístění a provoz ekonomických činností, např. podnikání opět dělí EU do tří hlavních skupin. Mezi země s nejvyššími náklady patří Benelux, Německo a část Francie. Střední úroveň nákladů je v UK, Francii a Itálii a nejnižší logicky na periferii – Irsko, iberský poloostrov a Řecko.

Jádrové regiony

Jsou spojeny s vysokou koncentrací financí, zdrojů, průmyslu, s velkými vnitřními trhy a politickou silou. Příkladem mohou být Londýn, Paříž či nizozemský Randstad. Velký rozdíl je např. ve Francii mezi regionem Ille de France a ostatními regiony („Paříž a francouzská poušť“). Tyto jádrové regiony mohou být opět nějakým způsobem kategorizovány. Tzv. Zlatý trojúhelník je přibližně vymezen Paříží, Londýnem a Amsterdamem – jde o dobře dostupnou oblast s kvalifikovanou pracovní silou a sofistikovanými technologiemi.

Dalším typem mohou být tzv. ostrovy inovací – Berlin, Toulouse, Bordeaux – specializované v oblasti průmyslových technologií.

Tzv. activity centres v rámci periferních oblastí přitahují investice především díky levné pracovní síle (části Skotska a Irska, osa Lisabon – Porto, Barcelona, Mezzogiorno).

Evropskému jádru vymezenému především na základě dostupnosti trhů se říká Modrý banán. Přitahuje veškeré funkce závislé na centrální poloze (sídla, výzkum) a zároveň poskytuje kvalitní dopravní a telekomunikační infrastrukturu. Přestože územně zabírá pouze 10% území EU a EFTA, vytváří se zde 40% výstupů, produkce

Evropa v globálním kontextu

Jedním z nejdůležitějších fenoménů ovlivňujících regionální ekonomiky a v důsledku tedy i regionální politiku v rámci EU je pokračující ekonomická globalizace. Tento proces lze rozdělit do několika fází:

Fáze 1 – počátek v 19. století a rozšíření okolo roku 1940 - zahraniční investice směřovaly k zajištění surovinových zdrojů pro národní ekonomiky. Některé aspekty mezinárodně organizované produkce, včetně existence nadnárodních společností, se formovaly již v 19. a první polovině 20. století v souvislosti s dobýváním nerostného bohatství v rozvojových zemích, s cílem zajistit si přísun vstupních surovin pro domácí výrobu.

Fáze 2 – vzorec výrobních aktivit se po II. světové válce vrátil do stavu ve 30. letech – toto územní rozložení výroby však už nevyhovovalo novým ekonomickým podmínkám založeným už na úsporách z rozsahu a specializaci. Po druhé světové válce některé firmy (zejména americké, například Ford, General Motors či Exxon) začaly kupovat výrobní závody v jiných zemích, aby si zajistily místní trhy. Marshallův plán, NATO a rozmístění amerických jednotek v Německu – to vše umožňovalo americkým firmám zprostředkovat si informace o spotřebitelských požadavcích evropských trhů. Hlavním cílem takové expanze bylo přiblížení výroby k trhu se zbožím; budované výrobní kapacity sloužily především dodávkám na místní trhy.

Koncem 50. let byl sekundární sektor poprvé zasažen poklesem pracovníků (nesouviselo to pouze s globálními ekonomickými změnami, ale i se zvyšující se produktivitou práce).

Fáze 3 – proces ekonomické integrace v mezinárodním měřítku byl významně urychlen některými událostmi z konce šedesátých a první poloviny sedmdesátých let 20. století. Koncem šedesátých let se ve většině vyspělých zemí projevovalo zpomalení poválečného ekonomického růstu. Zároveň došlo k rozpadu systému regulace mezinárodního obchodu zakotveného v brettonwoodských dohodách. Tento systém podporoval internacionalizaci zajištěním stabilního ekonomického, a zejména finančního prostředí pro mezinárodní obchod. Ropná krize v první polovině 70. let a následující ekonomická recese vytvořily prostředí, vyžadující od firem radikální snižování nákladů. Firmy, které chtěly zvýšit nebo alespoň zachovat úroveň zisků a akumulace kapitálu, začaly aplikovat nové strategie rozvoje, charakterizované mezinárodní expanzí. V 70. letech vzrůstá silná konkurence tzv. NICs s levnou pracovní silou (NICs=newly industrialised countries; Korea, Mexiko, Taiwan, apod.). Evropské a japonské firmy vstupovaly na americký trh – to vedlo k další restrukturalizaci amerických firem a odstraňování duplikací mezi domácí a zahraniční výrobou.

Současná situace

Existují 2 typy hráčů na globální scéně, kteří jsou v současnosti významní. Prvním z nich jsou nadnárodní společnosti (trans-national companies = TNCs) a druhým regionální ekonomické bloky. TNCs se podílejí na 1/5 až 1/5 produkce v tržních ekonomikách. Jejich globální záběr jim umožňuje daleko efektivněji reagovat na výkyvy světového trhu.

Regionální obchodní bloky jsou uskupeními na obranu průmyslu a trhů, které také někdy uplatňují ochranná, protekcionistická opatření. Existují velké rozdíly mezi jednotlivými bloky – EU je příkladem tzv. hluboké integrace vedoucí spíše k posílení vnitřního obchodu Unie. Mezi další patří např. NAFTA, APEC, MERCOSUR (Mercado Común del Sur).

Zhruba v období 60 a 70. let se konstituují základní podoba tzv. triády, tj. tří ústředních center světové ekonomiky – USA, Japonsko a Evropa. USA se vždy definovaly jako globální ekonomika, což má své tradice v situaci po druhé světové válce, kdy se USA staly rozhodujícím dodavatelem produktů a technologií.

Japonská ekonomika byla založena na exportní strategii dané úzkým národním trhem a nedostatkem surovin a specializací na některá zpracovatelská odvětví.

Evropské země, u nichž v 50. letech začala ekonomická integrace, směřovaly k vytvoření regionálních vazeb a spuštění jednotného trhu.

V 80. letech došlo a to nejdříve pod iniciativou USA k rozsáhlým deregulačním opatřením, odstraněny byly masivní státní intervence a regulační předpisy. Deregulace v prostředí anglosaské ekonomiky donutily Evropu reagovat. Evropu, která v 70. letech začala vážně zaostávat za ostatními členy triády a hrozilo, že těžiště ekonomické dynamiky se přestěhuje do jiných oblastí. Pod touto hrozbou byl připraven program dobudování vnitřního jednotného trhu do roku 1993.

Jedna z globálních výzev na kterou musí EU reagovat je přesun ekonomické síly ze západu na dálný Východ. Asijské draci – Singapur, Korea, Taiwan a HongKong zaznamenávaly v 90. letech vysoké hodnoty růstu. Stejně tak svou pracovní sílu vrhla na globální trh Čína a Indie což přispělo k ekonomickému růstu i v těchto zemích.

Vývoj EU

Evropská Unie je bezesporu nejdůležitější a nejvlivnější panevropskou organizací, jejíž počátky se datují do začátku 50. let. Stimuly pro vytvoření EU lze chápat následovně:

- jako výsledek poválečné situace, kdy mělo evropské společenství hrát regulační a kontrolní roli při obnově zejména německé ekonomiky;
- EU jako prostředek jednotného politického vystupování (západní) Evropy v období studené války;
- jako obranné ekonomické uskupení vůči síle pronikajícího nadnárodního kapitálu amerického původu.

1950 - Ministr zahraničí Francie Robert Schuman navrhl vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) v rámci poválečného smíření.

1951-2 – ESUO založeno – Francie, Německo, Itálie, Benelux (Pařížská smlouva)

1958 – rozšíření ESUO o Evropské hospodářské společenství a Evropského společenství pro atomovou energii (Euroatom) – Římské smlouvy

1967 vytvoření Evropského společenství (sloučení zmíněných 3 orgánů)

1993 – dochází k zavedení jednotného vnitřního trhu a schválení Maastrichtské smlouvy (smlouva O Evropské unii) – společná zahraniční a bezpečnostní politika, nová úroveň integrace

1999 – 3. fáze evropské měnové unie – přijetí Euro

Po více než 50 leté trvání se EU proměnila z malé skupiny 6 zemí společně řídicích jednotlivá odvětví těžkého hospodářství, přes celní unii až do podoby unie 15 zemí zahrnujících více 355 mil. obyvatel.

Zakládajícími státy byla Itálie, Francie, Německo a Benelux, v roce 1973 se připojily Velká Británie, Dánsko a Irsko - tato expanze rozšířila EU severozápadně, avšak nezměnila její filosofii a způsoby spolupráce.

V druhé fázi rozšíření byly přijaty středomořské země – Řecko (1981), Španělsko a Portugalsko (1986). Důvody jejich přijetí již byly poněkud jiné než v předchozích případech – spíše politické – po vymanění se z diktátorských režimů bylo přijetí do EU více pojistkou mladých demokracií než ekonomickým kalkulem.

Předposlední fáze rozšíření byla spuštěna především rozpadem Sovětského bloku. Unifikace Německa de facto způsobila, že členem EU se stal postkomunistický stát (bývalá NDR). Náklady na připojení nových východních německých zemí navíc předznamenaly, jak nákladná bude integrace středoevropských a východoevropských států. Bylo zřejmé, že nejprve musí dojít k ekonomickému oživení stávajících jádrových zemí Unie – přijetím Rakouska, Švédska a Finska bylo toto částečně naplněno (1995).

V roce 2004 bylo pak přijato 10 nových členských zemí.

Proces rozšiřování EHS, ES, EU

1958 – Belgie, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí

1973 – Dánsko, Irsko, Velká Británie

1981 – Řecko

1986 – Portugalsko, Španělsko

1995 – Finsko, Rakousko, Švédsko

2004 – ČR, SR, PL, HU, MT, CY, SLOV, LTV, LOT, EST

EU je komplikovaný orgán, který postupně prorůstá do politických struktur členských zemí, přičemž hloubka a rozsah jeho aktivit neustále stoupá. Jeho účinnost je založena na smlouvách a jejich výkladu. Vedle zmiňovaných Pařížské a Římských smluv je to Single European Act (1986, 87 – Jednotný evropský akt), který modifikoval Římské smlouvy a zavádí princip většinového rozhodování (už ne princip jednomyslnosti). V určitých případech byla odstraněna možnost veta členských států.

Maastrichtská smlouva (1991, 1993) formálně vytvořila současnou unii a vedle sjednocení bezpečnostní a zahraniční politiky deklarovala rozdělení pravomocí mezi EU a členskými státy – zde je nejdůležitější princip subsidiarity (politická rozhodnutí by měla být vždy přijímána na takové politické úrovni, která je co možná nejbližší lidem, jichž se rozhodnutí týká). Postupně jsou z EU odstraňovány

oblasti, ve kterých by mohly rozhodování ovlivňovat národní či regionální zájmy a rovněž jsou potlačovány možné federalistické tendence.

Posledními modifikacemi byla Amsterdamská smlouva (posílení role občanů v EU, formulace společné bezpečnostní a zahraniční politiky, úprava pravomocí vybraných EU institucí a orgánů) a smlouva z Nice (reforma orgánů Unie v souvislosti s rozšířením).

Po dlouhém období víceméně trvalého ekonomického růstu se v druhé polovině 70. let evropské společenství ocitlo ve fázi ekonomické (a politické) nejistoty. Krize fordismu, oslabení americké hospodářské hegemonie a posléze i rozpad socialistického bloku a zintenzivnění globální konkurence byly novými podmínkami, se kterými se musely členské země vyrovnávat.

Nejvýznamnějšími reakcemi EU byl jednotný trh z roku 1993 (výhledově možná i Eurozóna). Smlouva o jednotném trhu zajistila volný obchod mezi členskými státy a stanovila společnou obchodní politiku vůči vnějším třetím stranám (celní unie z roku 1968 odstranila sice cla, ale neodstranila ostatní překážky – jako např. různé technické požadavky na dovážené či vyráběné zboží - toto bylo vyřešeno až v rámci smlouvy o jednotném trhu). Jednotný trh zajistil poměrně významný vnitřní evropský trh chráněný proti konkurenci Japonska a USA. Zároveň zvýšil konkurenci mezi jednotlivými členskými státy, což přineslo konvergenci platů či zisku; na druhou stranu vedl i k racionalizaci produkce, která vyústila např. k uzavírání některých výrobních závodů. Současně koncept jednotného trhu otestoval schopnost členských států tolerovat omezení národní suverenity v oblastech státních podpor, zdanění, akvizic a fúzí a veřejného zprostředkování.

Méně úspěšná byla EU ve vývoji některých vlastních politik. Příkladem diskutabilních a často kritizovaných politik mohou být CAP (Common Agricultural Policy – Jednotná zemědělská politika), společná environmentální politika či společná dopravní politika.

V současné chvíli není shoda mezi členskými státy nad tím, jakou by Evropská unie měla být. Existují dva strategické směry - příklon buď k více federativnímu uspořádání (po způsobu USA) či příklon spíše k čistě ekonomickému pojetí evropského sdružení.

Komplikovanost se projevuje i hlavních evropských institucích. Mezi nejdůležitější patří Evropská komise s právem zákonodárné iniciativy, která je jako výkonný orgán představována jednotlivými komisaři a dále pak Rada Ministrů, která je politickým rozhodovacím orgánem EU a jejímiž členy jsou volení politici jednotlivých zemí.

EU rozhodně chybí větší zapojení občanů (tzv. demokratický deficit). Evropský parlament není v tomto ohledu v současnosti dobrou alternativou – jeho pravomoci jsou extrémně omezené.

Z regionálního hlediska si pozornost zaslouží Výbor regionů (Committee of Regions), což je v podstatě fórum zástupců oblastních a místních správ z jednotlivých regionů členských zemí disponující poradní funkcí vůči ostatním orgánům unie.

Regionální politika EU

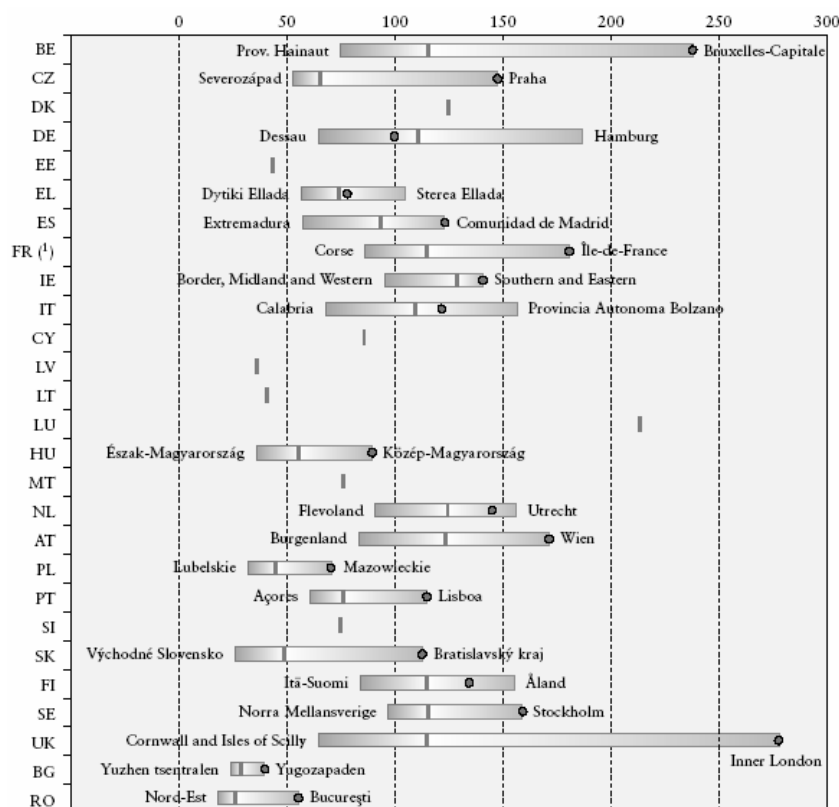
V rámci Evropské unie se vyskytují nerovnosti mezi jednotlivými regiony. Deset nejdynamičtějších regionů Unie má GDP třikrát vyšší než deset nejméně vyvinutých regionů.

Disparity mezi regiony v EU 25 jsou dvakrát větší než tomu bylo v původní EU 15. Rozšíření EU snížilo průměr HDP o více než 12 %.

Mezi důvody pro existenci evropské regionální politiky patří snaha o kompenzaci některých dopadů ostatních politik EU na vybrané země, stabilizaci ekonomické a monetární unie a také rozpor mezi velikostí meziregionálních rozdílů v jednotlivých členských státech a jejich schopností tyto rozdíly úspěšně vyrovnávat.

Regionální politika se postupně vyvíjela:

- 1958 – 1974: Ač již tzv. Římská smlouva (vznik EHS v roce 1958) označovala regionální rozdíly za nežádoucí, nebyla vytvořena žádná specializovaná regionální politika na úrovni EU – regionální disparity měly být odstraněny působením volného trhu. Úsilí bylo věnováno především posílení zdrojů v rámci národních regionálních politik. Charakteristickou formou regionální politiky byly relativně izolované projekty. Samotné DG Regio bylo založeno až v roce 1968 a pomoc byla orientována zejména na regiony postižené útlumem těžkého průmyslu a na zaostalé venkovské regiony.

- 1975 – 1988: Zpomalení ekonomického růstu po roce 1974 bylo mj. přičítáno i nárůstu meziregionálních rozdílů v rámci EU. Přelomem byl rovněž vstup Velké Británie do ES – Británie požadovala kompenzaci vysokých příspěvků do rozpočtu EU a nízkých příjmů ze společné zemědělské politiky. Cílem V. Británie byla především restrukturalizace starých průmyslových oblastí. Od roku 1975 začal tedy fungovat ERDF, z jehož prostředků byly řešeny problémy zejména strukturálně postižených regionů. Od 80. let se připojila další dimenze regionální politiky podporující spolupráci přeshraničních regionů. Dalším stimulem pak byl vstup Řecka v roce 1981, kde měly zdroje regionální podpory přispívat mj. k politické stabilizaci země – vznik tzv. Integrovaných programů pro Středomoří v roce 1986, ze kterých mohly čerpat regiony Řecka a vybrané oblasti Itálie a Francie.
- 1989 – 1999: V důsledku vstupu Španělska a Portugalska v roce 1986 a v důsledku předpokládaného zostření meziregionální konkurence po přijetí Single European Act byla regionální politika dále transformována – integrována s politikou sociální a částí politiky zemědělské do tzv. strukturální politiky (politiky hospodářské a sociální soudržnosti). Pozornost regionální pomoci se poněkud odpoutala od strukturálně postižených regionů k podpoře nejméně rozvinutých oblastí. Pro programovací období 1989 – 1993 bylo vytvořeno 5 Cílů strukturálních fondů, po přijetí Finska a Švédska v roce 1995 přibyl Cíl 6 na podporu řídké zalidněným oblastem (v roce 1999 byly cíle zredukovány na 3). V roce 1994 byl zřízen Kohezní fond stojící mimo systém strukturálních fondů na podporu nejvíce zaostávajících států.

Pro současné období má klíčový význam zasedání Evropské Rady v Berlíně 1999, kde proběhla reforma Strukturálních fondů a bylo nastaveno fungování Kohezního fondu. Mezi lety 2000 – 2006+ bude prostřednictvím těchto fondů rozděleno přibližně 213 miliard Euro (30 miliard ročně), navíc pak 22 miliard předvstupní pomoci a stejná částka bude určena na strukturální pomoc novým členským zemím.

Princípem Evropské unie je koncentrace regionální politiky do omezeného množství přiměřeně velkých regionů – areálů. Proto byly v roce 1999 přijata kritéria, která měla zamezit rozměňování finančních prostředků a byla dána kritéria výběru regionů s nejvyšší potřebou veřejné podpory. Část

Strukturálních fondů není alokována na geografickém principu a je určena pro vybrané sociální skupiny.

Čerstvým stimulem pro regionální politiku je tzv. Lisabonská agenda z roku 2000 v oblasti zvyšování konkurenceschopnosti EU.

Evropská regionální politika je založena na finanční solidaritě – předpokládá transfer 35% rozpočtu EU (čerpaného hlavně od nejbohatších členských států) na podporu znevýhodněných regionů. Tento přístup pomáhá nejen cílovým regionům, ale také přispěvatelům, kterým se náklady vrací formou investic, přenosu know-how (hlavně do regionů, kde ještě nedošlo k nastartování určitých typů ekonomiky).

Strukturální fondy nerepresentují jeden finanční zdroj – každý má svou tematickou oblast:

1. *Evropský regionální rozvojový fond (ERDF) - financování infrastruktury, investice pro zvýšení pracovních příležitostí, místní rozvojové projekty a podpora malým firmám*
2. *Evropský sociální fond (ESF) - podpora začlenění nezaměstnaných a znevýhodněných na trhu práce zpět do zaměstnání (tréninky, náborová pomoc, apod.)*
3. *Financial Instrument for Fisheries Guidance (FIFG) - modernizace rybářského průmyslu*
4. *The „Guidance“ Section of the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – financuje venkovský rozvoj, pomoc zemědělcům, zejména v zaostávajících regionech.*

Strukturální fondy nefinancují separátní individuální projekty, nýbrž víceleté regionální rozvojové programy navržené společně s regiony, členskými státy a komisí. Kohezní fond poskytuje přímé finance pro individuální projekty.

94% prostředků Strukturálních fondů je určeno na 3 hlavní cíle (Objectives 1,2,3):

Objective 1 – územně orientovaný, na podporu zaostávajících regionů. V rámci cíle je financována infrastruktura, která přitahuje další investice a oživuje ekonomickou aktivitu. Pod tímto cílem je asi 50 regionů, 22% populace původní patnáctky a má objem asi 70% dostupných fondů. Z nových členských států sem spadá asi 98 % populace.

Objective 2 – územně orientovaný, podporuje ekonomickou a sociální konverzi v průmyslových (nezaměstnanost nad EU prům., zaměstnanost v průmyslu nad EU prům., pokles průmyslové zaměstnanosti), rurálních (hustota zalidnění pod 100 ob/km², zaměstnanost v zemědělství dvakrát vyšší než EU prům., úbytek populace či nadprůměrná nezaměstnanost), městských oblastech (nezaměstnanost, chudoba, kriminalita, environmentální problémy, nízká vzdělanost) či oblastech závislých na rybolovu, které čelí strukturálním problémům. V těchto regionech žije 18% populace EU 15, směřuje sem 11,5 % fondů.

Objective 3 – tematický – modernizace systému vzdělávání a podpory zaměstnanosti. Pokrývá celou Unii s výjimkou regionů pod Objective 1. Dostává 12,3 procenta celkových fondů

Objective 1	Objective 2	Objective 3
ERDF	ERDF	ESF
ESF	ESF	
EAGGF		
FIFG		

Kohezní fond je určen zemím jejichž HNP není větší než 90 % průměru EU. Je soustředěn zejména na infrastrukturní projekty v oblasti životního prostředí a trans-evropských dopravních sítí. Cílem je ulehčit rozpočtům nejméně rozvinutých členských zemí, tak aby nebylo vážně narušeno plnění podmínek ekonomické a monetární unie. Jedna třetina prostředků

EU má také k dispozici 4 speciální programy - tzv. iniciativy - k postižení problémů zasahujících celou Unii. Spotřebovávají více než 5% z celkového objemu Strukturálních fondů:

1. *Interreg 3 - na podporu přeshraniční spolupráce, transnárodní a meziregionální spolupráce, vyváženého rozvoje multiregionálních oblastí (financováno z ERDF)*
2. *Urban 2 - podpora inovativních strategií na oživení měst a upadajících městských regionů (ERDF)*
3. *Leader+ - mobilizace aktivních subjektů ve venkovských společnostech a ekonomikách pro vytváření lokálních místních strategií trvale udržitelného rozvoje (EAGGF)*
4. *Equal - odstraňuje faktory vedoucí k diskriminaci na trhu práce (ESF)*

Dalším programem jsou tzv. Inovativní opatření – jde o podporu nových myšlenek, technologií a přístupů v regionálních rozvojových strategiích, tak aby byla zajištěna konkurenceschopnost místních

ekonomik v informační společnosti. Byla ustanovena 3 témata – regionální ekonomiky založené na znalostech a technických inovacích, informační společnost a služby v regionu, regionální identita a udržitelný rozvoj. Inovativní akce čerpají cca 0,5% Strukturálních fondů – financuje se zpracování strategií a experimentální fáze projektů.

Příjemci regionální podpory

Bylo rozlišeno 5 příjemců pomoci – 1. less-favoured regions (znevýhodněné), 2. oblasti se specifickým handicapem, 3. zranitelné společenské skupiny, 4. místní a regionální úřady a instituce, 5. přístupující země

1. Znevýhodněné regiony

Regiony se zaostávajícím vývojem (spadají pod Objective 1). Jde o regiony s HDP na hlavu menším než 75% průměru společenství, dále pak o vybrané řídké osídlené oblasti Švédska a Finska (pod 8 obyvatel na km²) a odlehlé oblasti – Kanárské ostrovy, Azory, Madeira, francouzské zámořské enklávy. Navíc jsou přidány některé pobřežní oblasti Švédska, Severní Irsko a hraniční hrabství Irska, kde do roku 2004 probíhá speciální projekt na podporu míru.

Řada indikátorů u těchto regionů se pohybuje v „červených číslech“ – je zde nízká úroveň investic, vyšší úroveň nezaměstnanosti, nedostatek služeb a obchodu, špatná základní infrastruktura.

Regiony procházející konverzí (spadají pod Objective 2). Lze rozlišit 4 typy – 1. regiony se sektory průmyslu nebo služeb procházející restrukturalizací (8,5 % obyvatel EU), 2. regiony se ztrátou tradičních aktivit ve venkovských oblastech (5,2 %), 3. upadající městské oblasti (1,9 %), 4. problémové rybářské regiony + smíšené oblasti (2,1 %).

Všechny regiony Španělska, Portugalska, Řecka a Irska do roku 2003 (pak bude pomoc přezkoumána v závislosti na HDP) – pod Kohezním fondem

2. Oblasti se specifickým handicapem

Hraniční oblasti (Interreg III) - patří sem všechny hraniční regiony EU a podporován je jejich ekonomický a prostorový vývoj

Upadající městské oblasti (Urban II) - okolo 50 městských oblastí a celků dostává podporu pro ekonomickou a sociální regeneraci

Venkovské oblasti (EAGGF a Leader+) - z části financované Společnou zemědělskou politikou (CAP), podporují se regiony mimo Objectives 1 a 2. Podpora obsahuje investice do zemědělských podniků a sdružení, životního prostředí a domácích místních produktů. Navíc Leader+ podporuje aktivní sdružování místních skupin.

Rybářské oblasti

3. Zranitelné sociální skupiny

Lidé čelící potížím na trhu práce (Objective 3) – mladí a dlouhodobě nezaměstnaní, lidé trpící sociální exkluzí a nekvalifikovaní (underskilled). Podmínkou není příslušnost k regionu zaostávajícímu či procházejícímu rekonverzí.

Lidé diskriminovaní na trhu práce (Equal) – odstranění diskriminace z důvodů rasy, pohlaví, etnika, náboženství, fyzického a mentálního handicapu či sexuální orientace.

4. Místní a regionální autority (úřady a instituce)

Přesnárodní a meziregionální spolupráce (Interreg III) – je zaměřena na územní/prostorové plánování velkých oblastí a spolupráci a výměnu zkušeností mezi subjekty zapojenými do regionálních a lokálních projektů. V rámci této aktivity je vítána i spolupráce s přístupujícími zeměmi – ty si své náklady platí z vlastních zdrojů (většinou Phare).

5. Podpora kandidátským zemím

Do finančních perspektiv regionální politiky 2000 – 2006 byly zařazeny i potřeby kandidátských zemí, zejména ze střední a Východní Evropy. Byly tedy vytvořeny dva speciální nové předvstupní fondy ISPA (Instrument for Structural Policies for pre-Accession) a Sapard (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) a navržena rezerva asi 40 miliard Euro pro očekávané výdaje po vstupu.

V současnosti existují 3 nástroje předvstupní pomoci v (BG, RO):

Nejstarší z nástrojů je Phare (začal v roce 1989) – je určen na zlepšení administrativy a veřejných orgánů, tak aby byla zajištěna správná aplikace komunitního práva a administrace nových investic do ekonomických a sociálních sektorů. Phare bude nahrazeno strukturálními fondy.

Sapard – podporuje budoucí napojení kandidátských států na CAP. Zahrnuje celou řadu nástrojů – kvalita potravin, ochrana spotřebitelů, venkovský rozvoj, ochrana ŽP, apod.

ISPA – v podstatě stejný princip jako u Kohezního fondu, jehož je "předskokanem" – financování velkých infrastrukturních projektů, zejména v oblasti ŽP a dopravy.

Související literatura a prameny:

- BLAŽEK, J, (2000): Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU a příprava ČR na vstup do EU, text přednášky
- Working for the regions, http://europa.eu.int/comm/regional_policy/intro/regions1_en.htm
- NAGLE, G., SPENCER, K. (1996): A Geography of the European Union. Oxford, Oxford University Press, 155 s.